

Ami változik, ami mozog, számunkra azt jelenti, hogy él. Természetesen nem azt szorgalmazom, hogy a szöveget, a beszédet száműzzük a bábjátékokból, de amit el tudunk mondani másképp, mint szavakkal: tegyük meg! Fedezzük fel, hogy milyen más módon tudunk közölni egy gondolatot! Ötvözzük a képzőművészet nyelvét a zenével, a hangokkal (másokkal, mint a beszéd), és hassunk – első sorban – az érzésekre! Ami a színpadon élénk tárul, az mind jel, és éppen ezért semmi sem lehet véletlen. A néző mindazt, amit lát, hall, érez és ért, átérteszti önmagán, kiélemez.

A bábhasználat az előadásaim esztétikai értékét is fokozta, felkeltette a nézők érdeklődését (meghökkenés), ér-

zékszervi hatást biztosított, vizuális élményt. A drámajáték, színjáték, bábjáték hármassága teljessé tette a produkciót. A bábhasználat megengedett olyan mozgási szabadságot, amit élő emberrel (gyerekkel) nem lehet megtenni, az érzelmeket képekben jelenítette meg. Nem elvett, hanem látványban, drámai feszültség megteremtésében hozzáadott az előadáshoz. A bábok használata segítette a jelenetek átkötését, hozzájárult a játék gazdagításához, a megszólalásokat hangsúlyosabbá tette.

Nem vagyok bábszínész, nem tanultam bábozni, óvatosan nyúlok a bábhoz, és azt mondogatom tanítványaimnak: „a báb olyan csodás játékszer, amelynek lelke van”. S általa mindig történik valami varázslat!

Báb a drámafoglalkozáson

– műhelybeszámoló a Debreceni BolyaiSokktól –

Deczki Klára

Hadd kezdjem írásomat egy aktuális és igen szomorú hírral: művészeti iskolánkban a 2003 óta működő bábjáték tanszak az idei tanévvel megszűnik. Egy tollvonás „oda-fönn”, és az addig alkalmas, elkötelezett és sikeres pedagógus, végzettsége alapján (bábszínész II.) már nem taníthat bábjáték tanszakra. Csak a Színművészeti Egyetemet végzett bábszínész(!) folytathatja ezt a pedagógiai munkát. Ezzel tulajdonképpen ellehetetlenítették az alapfokú művészeti iskolák bábjáték oktatását. Ez a tény kissé árnyékot vet az öröömre, hogy e jeles lapban beszámolhatok a drámafoglalkozásaimon alkalmazott bábos technikákról. No, de rázzuk meg magunkat és örüljünk annak, ami van: még taníthatunk a színjáték tanszakon, még elfogadják a drámapedagógus végzettségünket.

Jómagam bábos kollégáimtól sok mindent látva és tanulva, sok, általuk készített tárgyat használva, gyakran alkalmazok bábos technikákat csoportjaimmal. A tárgyjátéktól a kesztyűsbábokon át, az óriásbábokig minden hasznosan beilleszthető a színjátékba.

Leglátványosabb az árnyjáték, melyet egy fehér vászonnal és egy írásvetítővel, íróasztali lámpával, vagy akár egy zseblámpával bármely iskolában könnyen elő tudunk varázsolni. Használhatjuk valamely misztikus vagy félelmetes személy megjelenítésére (pl.: *Békés Pál: Félőlény című darabjában a Nagy Tökély, akinek óriásról kell összezsugorodnia, végül elfogynia*), vagy egy múlt / jövőbeli esemény vagy álomkép felidézésére (pl.: *Erdős Virág Pimpáré és Vakvarjúcska meséjében a királylány álma*).

A különböző óriásbábokat is nagyon kedvelik mind a játzó, mind a néző gyermekek. Óriások, sárkányok felidézésére alkalmasak, de nem utolsó sorban nagyon szoros együttműködésre is tanítanak, hiszen ezeket általában több mozgató irányítja (pl.: *az Ózban, amikor óriásként jelenik meg a „kis szélhámos”, majd lelepleződik*).

Kesztyűsbábokat szívesen alkalmazok kisebbekkel való játékban és beszélgetések során. A gyerekek sokkal hamarabb megértik a hangszínváltásokat, ha figurához köthetik. De a középiskolásoknál is izgalmas játék volt, mikor a tudat meghasadását mutattuk be egy hófehér

plüssnyuszi segítségével Erdős Virág *Merénylet* című abszurd játékában.

A maszkok nem csak farsangi időszakban használhatók. Egészen karakteres félmaszkokat lehet készíteni a tanulókkal (*elegáns hölgyek kalapban, durva kegyetlen férfiak, bohócok, szolgák*), melyekkel aztán remek játék kerekedhet a commedia dell'arte hagyománya alapján. Nagyon erős felszabadító hatással bír néha egy-egy álarc viselete. Maszkokat használok például az ördög-angyal játékban is. Elkészítésük csomagolópapírból és tapétaragasztóból ún. kasírozással történik: kicsit hosszadalmas művelet, de annál tartósabb a végeredmény. (Van olyan kasírozással készült maszkunk, amit már 15 éve használunk!) Szintén kasírozással jött létre az a báb is, mely egy teljes embert ábrázol tagjaira bontva (végtagok, fej, törzs), és az előadás kezdetekor részeiből összeáll egy emberré, majd a végére darabokra esik. Ezzel a technikával egyébként bármilyen kellék vagy díszlet elkészíthető.

A tárgyjáték az egyik legegyszerűbb bábos megoldás, mégis varázslatokra képes. Kicsi gyermek még nagyon hamar elfogadja e játékforma szabályait, és bármilyen tárgyba képes életet adni: cipőkkel, pulóverekkel, különböző fejfedőkkel is játszhatunk el történetet, de kiegészítő elemként is megjelenhet egy történetben egy életre kelt tárgy. (Pl.: *A suszter manóiban éjszaka a cipők életre keltek és örömtáncot jártak*.)

Ha már tárgyról van szó: érdekes kérdés az is, hogy miről beszélgethetnek a tárgyak, mik lehetnek a problémáik, mit szeretnek, mit gyűlölnék? Építünk egy jelenetet a tárgyak konfliktusai köré: segítségül csomagolópapírra megrajzoljuk tárgyainkat, olyan nagy méretben, hogy a rajta vágott lyukon kiférjen az arcunk. Nagyon vicces jelenetek születhetnek ebből a játékból is.

És ha már rajzolunk, rajzoljunk képekből történetet: játszunk képmutogatást! Rengeteg humorlehetőség van a rajzokban. Ezt a technikát nagyon jól alkalmazhatjuk előadásainkban is, ha például egy szereplő hosszan monologizál a múltból (pl.: *Erdős Virág Merénylet című darabjában az anya elmeséli lánya egész életét, amely alatt kivetített gyermekrajzokon jelenítjük meg az egész abszurd*

ditását). Diafilmekkel fordítva is játszhatunk: ott a kép adott, és a szöveget kell hozzá kitalálni.

A marionett báb sajnos nem mindenki számára elérhető, hiszen elkészítésük már komoly szaktudást igényel. De vásárokon, turkálókban kifoghatunk egy-egy viszonylag jól mozgatható bábót, ami arra elegendő lehet, hogy drámásainknak bemutassuk a báb mozgását, a függesztési pontokat, mozdulatainak légiességét. Ezután pedig őket kérjük meg, hogy mozogjanak a bábhoz hasonlóan és párokba rendeződve mozgassák egymást.

Végezetül így ősszel aktuálisan a terménybábokról szólnék. Korosztálytól függetlenül, minden gyermek élvezzi a

„terményvadászó” sétát, ha pedig szabadon engedik a fantáziájukat, bármit el tudnak készíteni faágakból, levelekből, terményekből. (Persze a ragasztópisztoly nagy segítség!) Ha akarjuk, megszabhatjuk a témát (pl.: Lúdas Matyi), és akkor az adott meséhez készíthetnek asztali bábjátékot. De előfordul, hogy a Minecraft jobban beindítja őket, és ebből is születhetnek nagyon kreatív munkák.

Összességében a bábjáték színesítheti drámaóráinkat, és segítheti, látványosabbá teheti előadásainkat. Csempésszük hát be a bábos technikákat a drámajátékba!

„A szív” – egy gyermek bábcsoport műhelyében

Szendrődyné Botka Krisztina

A *szív* című bábetűdünk születéséről szólnak e sorok, arról, hogy hogyan lehet egy szakköri munka sikeres, ahova évente több mint húsz, 9-14 éves gyerek jár, és hetente egyszer találkozunk. 2017-2018-as tanévben állítottuk színpadra *A szív* című bábos játékunkat, mellyel eljuttottunk Egerbe, a 25. Országos Gyermekbábos Találkozóra.

E szakkör keretében a művészi szín- és bábjáték gyakorlása folyik. Minden év szeptemberében újra szerveződik a csoport, így az első időszak feladata a közösségépítés volt. Az ismerkedésen túl a gátlások feloldása, a bizalom kialakítása, és az örömet adó másokkal való együttjátszás átélése volt a cél. A színpadi beszédre beszédgyakorlatokkal készültünk fel. Nagy utat kellett bejárniuk a kis-kamaszoknak, míg az egymás előtti szégyenlőségük elmúlt, míg a másik reakcióit értelmezni tudták, képesek lettek komolyan együtt dolgozni. Ugyanis a bábosok kapcsolata ott a színpadon olyan, mint egy családban. Egymás legbelsőbb terében dolgoznak, nincs helye a személyes ellentétnek. Csak így teremthették meg a majdani közös nagy játék alapját.

Az előkészítő drámajátékok során figyeltem meg a csoportot, felmértem, hogy mire képesek és mi foglalkoztatja őket. Ezek után kezdtem darabot keresni.

Sok szempont szerint válogatok: tartalom, mondanivaló, évfordulóhoz kötődő, esetleg iskolai rendezvényhez kapcsolódó, a játékok korához illeszkedő, sokszereplős. De lehet, hogy egy továbbképzésen használt, vagy interneten látott, esetleg bábos rendezvényen ellesett bábtechnika ragad meg. Ezúttal is több ötletet vittem a csoportnak, közülük választottunk. Bevallom, a legnagyobb igyekezetem ellenére is már előfordult, hogy a kiválasztottat le kellett cserélnünk, mert nem ért meg rá a csoport, vagy nem jött létre a várva várt varázslat. Akkor másikat vettünk elő. Ezért szükséges, hogy sok elképzelés legyen a látókörben, számos történettel dolgozzunk már az előkészítő munka során is.

Ez alkalommal a bábtechnika volt a meghatározó. Bunraku típusú bábozást ajánlottam a gyerekeknek. A felső tagozatos diákok is könnyen kaphatók bábozásra, ha valami különlegessel, meglepővel állók eléjük. Iskolánkban 5. évfolyamon van drámaóra, ahol megismernek és készíte-

nek is sokféle bábót. A drámateremben a korábbi sok-sok előadásunk bábjaival is találkozhatnak, így volt előismeretük a technikáról. Elfogadták a felkínált technikát, mert a legelső alkalommal látták, hogy az együttműködésre épül a mozgatusuk, hiszen egy bábót ketten, akár hárman is mozgatnak. Nagy kihívásnak tekintették, belevágtunk!

A mozgásgyakorlatokat nagyon szerették. Megfigyeltük saját testünk mozgását, mozgás közbeni változásait egyszerű mozgássoron keresztül. Utánoztuk más élőlények mozdulatait. Alkalmazott drámajátékon keresztül az életkorok, nemek, érzelmi állapotok és a mozgás kapcsolatára figyeltünk. Hasznos gyakorlat volt, amikor egymást próbálták csoportban mozgatni zsinórokkal, vagy pálcákkal. Sok-sok órát mozogtunk egymást irányítva, egymást nézve. Kerestük a legkifejezőbb mozdulatokat az érzésekhez, illetve azt, hogy mit tegyek a másik testével, hogy szavak nélkül azt tegye, amit én, a mozgató szeretnék tenni.

A bábkészítés rengeteg izgalmat tartogatott. Az egyik leg-egyszerűbb alapanyag mellett döntöttünk a csoporttal, a papírt választottuk, még pedig a nátronpapírt. A bábokat a gyerekek maguk készítették a csomagolópapírból hajtogatással, gyűrűssel és ragasztással. Olcsó alapanyaga, egyszerű és gyors alakíthatósága ellenére, kifejező mozgásokra lett képes a figura. Teljes csodálkozást váltott ki, amikor az absztrakt bábok figurákká váltak a kezünkben. Egy-egy mozdulat, egy-egy gesztussor meglepő érzelmet váltott ki a gyerekekből. Mozgássorokat gyakoroltunk, majd mutattuk be egymásnak. Ezeket videóra vettük és visszanezve elemeztük: mi volt kifejező, érthető, szép, mi használható. Ekkor még nem gondoltunk szereposztásra, történetre, hiszen mindenkinek jó volt az elkészített bábokkal való mozdulatszínház, a játék, az, hogy gyakorolt. Bárki bárkivel vállalkozhatott új és újabb apró etűd kipróbálására. Közben kialakult a bábok mozgathatóságának szempontjából a bábok optimális, kényelmes mérete is. Ezek után kiválasztottuk a bábmozgatók csoportjait. A közel egy méteres figurákat, három bábos keltette életre, roppant összhangot és koncentrációt követelve, ezért kellett döntenünk, hogy ki kivel mozgat.

Érdekes kötődés alakult ki a bábok és a gyerekek közt. Mivel a csomagolópapír nem hosszú életű, ezért sok báb elhasználódott a gyakorlások alkalmával. De mivel ők te-